

Asia: VN/16835/2024

Lausuntopyyntö etukäteismaksusta tuomioistuimissa

Lausunnonantajan lausunto

Miten katsotte etukäteismaksun vaikuttavan asianosaisen harkintaan asiansa saattamisesta tuomioistuimen ratkaistavaksi?

Oikeusministeriölle

Asia: Lausunto etukäteismaksusta tuomioistuimissa

Viite: Lausuntopyyntö 10.4.2026 VN/16835/2024

Oikeusministeriö on pyytänyt markkinaoikeudelta lausuntoa esiselvityksestä etukäteismaksusta tuomioistuimissa (oikeusministeriön julkaisuja 2025:2).

Markkinaoikeus esittää kunnioittaen lausuntonaan seuraavan.

Miten katsotte etukäteismaksun vaikuttavan asianosaisen harkintaan asiansa saattamisesta tuomioistuimen ratkaistavaksi?

Markkinaoikeus arvioi, että etukäteismaksulla voitaisiin muun ohella vaikuttaa tehokkaasti niin sanottuihin sarjavalitustilanteisiin sekä muunkinlaiseen oikeudenkäyntien väärinkäyttöön. Sen sijaan asianosaiselle, jolla on todellinen intressi saattaa asiansa tuomioistuimen ratkaistavaksi, oikeudenkäyntimaksun etukäteisellä maksamisella ei oletettavasti olisi merkitystä. Joka tapauksessa etukäteismaksu voi kynnys- ja ohjausvaikutuksella parantaa kansalaisten tosiasiallisen oikeusturvan toteutumista ja oikeuksiin pääsyä kokonaisuutena.

Muut huomiot etukäteismaksusta tuomioistuimessa

Markkinaoikeus kannattaa etukäteismaksuun siirtymistä tuomioistuimissa ja markkinaoikeus yhtyy siihen Esiselvityksessä esitettyyn, että tuomioistuinmaksujen etukäteinen perintä vahvistaisi oikeudenhoidon edellytyksiä ja toisi merkittäviä taloudellisia säästöjä. Lisäksi Esiselvityksessä on käsitelty kattavasti seikkoja, jotka tulee ottaa huomioon mahdollisen etukäteismaksun valmistelussa.

Etukäteismaksu vähentää oikeudenkäyntimaksujen perimiseen liittyvää hallinnollista työtä, jos etukäteismaksun maksamiseen luodaan mahdollisimman yksinkertainen ja käyttäjäystävällinen järjestelmä. Vaikutus voi olla tältä osin merkittäväkin riippuen siitä, kytketäänkö etukäteismaksuun myös muita uudistuksia, kuten oikeudenkäyntimaksun periminen asian lopputuloksesta riippumatta.

Etukäteismaksuun siirtyminen edellyttää asian huolellista ja systemaattista arviointia lainvalmistelutyössä erityisesti asian vireillepanon yleisten oppien sekä oikeusturvaan liittyvien valtiosääntöisten reunaehtojen näkökulmasta. Lisäksi siirtymä edellyttää asian käsittelyyn, tuomioistuinmaksulain 7 §:n 2 momentissa tarkoitettuun kohtuullistamisperusteeseen ja maksujärjestelmän tekniseen toteuttamiseen liittyvien yksityiskohtien mahdollista muuttamista.

Ollakseen mahdollisimman tehokas etukäteismaksu olisi sidottava asian käsiteltäväksi ottamiseen siten, että asian käsittely siviiliasioissa jää sillensä ja raukeaa hallintolainkäyttöasioissa, mikäli maksua ei makseta tiettyinä määräaikana. Toisaalta mahdollisen sääntelyuudistuksen yhteydessä on harkittava, miten maksu perittäisiin kiireellisissä väliaikaismääräyksissä, kuten turvaamistoimissa.

Muutoksenhaussa muutoksenhakijalle tulee varata riittävä aika maksun maksamiselle. Mikäli oikeudenkäyntimaksun maksaminen sidottaisiin asian käsittelyyn ja maksu olisi jo maksettava ennen valitusajan päättymistä (käräjäoikeus-hovioikeusvaiheessa esim. tyytymättömyyden ilmoittamisen yhteydessä), järjestelmä olisi yksinkertainen ja tehokas. Maksuajankohtaa ei kuitenkaan olisi välttämätöntä sitoa valitusajan päättymiseen, jolloin muutoksenhakemus voitaisiin saattaa tuomioistuimeen valitusajan sisällä ja maksu olisi mahdollista maksaa vielä sen jälkeen tiettyssä määräajassa.

Markkinaoikeuden kannalta etukäteismaksu voisi kuitenkin olla sikäli ongelmallinen, että markkinaoikeudessa asiaa vireille pantaessa ei välttämättä tiedetä sitä, millainen oikeudenkäyntimaksu tullaan perimään sen vuoksi, kun hankinta-asioiden maksu peritään tavanomaista pienempänä, jos asian käsittely raukeaa esimerkiksi valituksen peruutuksen vuoksi. Myöskään hankinta-asian ennakoitua kokonaisarvoa ei yleensä tiedetä asiaa vireille pantaessa. Hankinta-asiassa peritään noin yksin, kaksin, tai kolminkertainen maksu (2440, 4880 tai 7300 euroa) perustuen hankinnan arvoon.

Lisäksi markkinaoikeudessa voi samalla vireillepanokirjelmällä tulla vireille useita asioita. Jos esimerkiksi hankinta-asiassa valitetaan yhdellä kirjelmällä saman hankinnan 10 eri osa-alueen eri päätöksestä, tästä kirjataan vireille 10 eri asiaa. Toisena yleisenä esimerkkinä valitus kohdistuu ensin hankintapäätökseen ja kuukausi tai kaksi myöhemmin myös hankintaoikaisupäätökseen, ja asiat ratkaistaan käytännössä aina yhdellä markkinaoikeuden päätöksellä. Kolmantena yleisenä esimerkkinä IPR-riita-asian yhteydessä usein esitetään sopimattomasta menettelystä elinkeinotoiminnassa annetun lain mukaisia kieltovaatimuksia. Nämä käsitellään lähtökohtaisesti omissa prosessilajeissaan, mutta käsittely tyypillisesti valmistelussa myöhemmin yhdistetään, ja yhdestä vireillepanokirjelmästä kirjataan markkinaoikeuteen kaksi asiaa, riita-asia ja markkinaoikeudellinen asia.

Edellä mainitut tilanteet voisivat johtaa markkinaoikeudessa siihen, että oikeudenkäyntimaksuna olisi etukäteen perittävä jokin muu määrä kuin mikä maksu lopulta on. Tällöin olisi joko palautettava oikeudenkäyntimaksua tai perittävä sitä lisää. Tämä ongelma voi koskea myös muita tuomioistuimia.

Pertti Virtanen

markkinaoikeuden ylituomari

Markkinaoikeuden lausunnon ovat valmistelleet markkinaoikeuden ylituomari Pertti Virtanen sekä markkinaoikeustuomarit Jari Tiainen ja Pekka Savola.

Onko teillä muuta lausuttavaa?

-

Hanhela Elina
Markkinaoikeus